

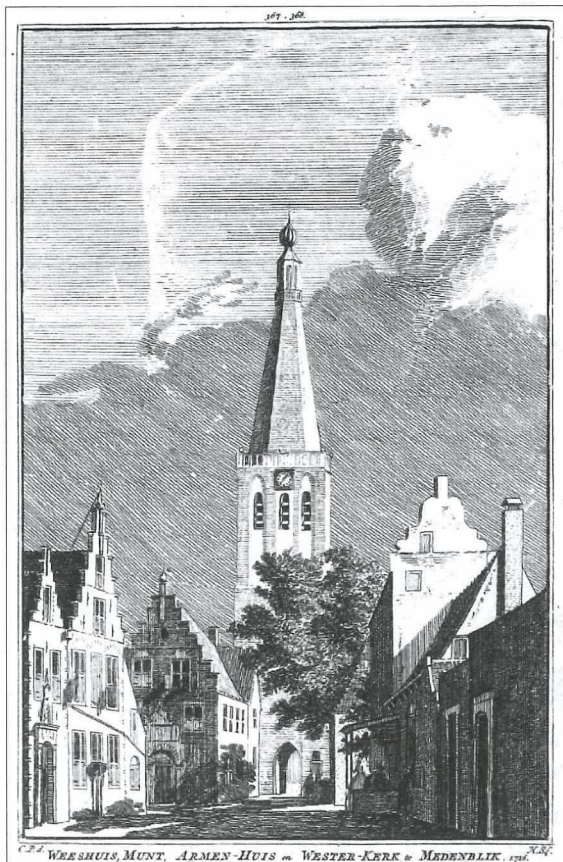
Gedenkteken Medemblicker Munt

Medemblik is een klein stadje met een grote geschiedenis. Hoe groot die geschiedenis is, blijkt onder meer uit het feit dat er in de periode 1655-1781 munten zijn geslagen. Over het slaan van die munten heeft Ad Gieling reeds in 2011 een artikel geschreven. Een verloren gegaan gedenkteken aan 'De Munt' is vervaardigd door Jeipo Paardekooper. Dit artikel laat iets zien over het gebouw waarin de munten werden geslagen, het eerste gedenkteken en het in 2020 geplaatste nieuwe gedenkteken.

Het Muntgebouw

Er zijn enkele tekeningen en foto's die een beeld geven van het vroegere Muntgebouw, dat uiteraard aan de Muntstraat was gelegen.

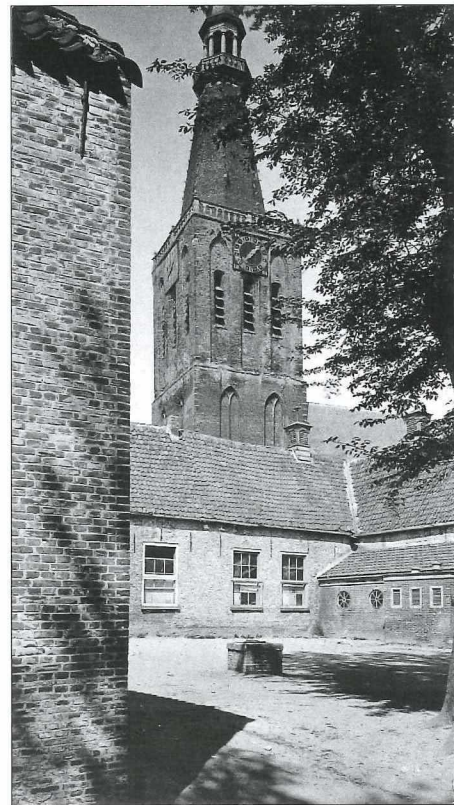
Afbeelding 1 geeft het vooraanzicht van het Muntgebouw weer. De tekenaar stond in de Muntstraat met het gezicht naar de Bonifaciustoren. Op afbeelding 2 is aan de linkerzijde, bij de bomen, de vorm van het gebouw te zien met drie zijden. De binnenplaats die hierdoor ontstaat is op afbeelding 3 uit 1919 te zien. Hier stond ook een waterput.

Afb. 1: Torenstraat met Weeshuispoort, Vier Weeskinderen, Muntgebouw en Bonifaciustoren. Ets van Cornelis Pronk en Hendrik Spilman (1726).

Afb. 2: Bovenaanzicht Muntgebouw (1916).

Afb. 3: Binnenplaats Muntgebouw (1919).

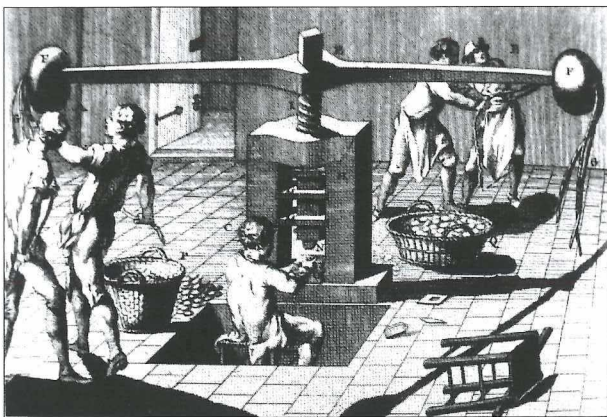
Op afbeeldingen 4 en 5 zijn enkele werkzaamheden te zien, zoals die waarschijnlijk ook in het Muntgebouw werden verricht. Op afb. 4 wordt de hamertechniek gehanteerd, terwijl afb. 5 de schroeftechniek weergeeft.

'Een **gehamerde munt** (Engels: *hammered*, Frans: *frappé au marteau*) is een munt, die geslagen is met een techniek waarbij één stempel op een aambeeld was gemonteerd en het andere stempel op een korte steel. Het rondel (muntplaatje) werd tussen de beide stempels gelegd en de munt werd met een klap van een hamer geslagen...

Een andere vorm is de geschroefde munt. Een **geschroefde munt** is een munt die is geslagen met een schroefpers. Deze machine werd in de zestiende eeuw ontwikkeld en gebruikte een schroefbeweging en gewichten om de stempels met veel meer kracht op de rondel te drijven dan met een hamer mogelijk is.'

Afb.4: Muntslag in een werkplaats vóór de komst van de schroefpers (ca. 1590).

Afb.5: Een schroefpers, zoals die waarschijnlijk ook in het Medemblicker Muntgebouw stond (ca. 1710).

Na het verdwijnen van de muntslagerij is het gebouw gebruikt voor diverse activiteiten. In de Medemblicker van 27 mei 1905 wordt bekendgemaakt dat: 'het onderzoek van alle in deze Gemeente gevestigde verlofgangers der Militie te land zal worden gehouden te Medemblik in het Muntgebouw'. Op 23 februari 1907 wordt bekendgemaakt dat de 'herijf van maten en gewichten voor deze Gemeente zal plaats hebben in het Muntgebouw'.

Ook lezen we over een receptie in dat jaar van het echtpaar Gijzelaar-Lageveen ter gelegenheid van hun 25-jarig huwelijksfeest. Er worden lezingen gegeven, inenting. Op 10 oktober 1914 lezen we over een brand in het Muntgebouw; de schade bedroeg f 30.000,-.

Op 24 augustus 1918 wordt gemeld dat het kantoor van het Levensmiddelenbedrijf Medemblik is verplaatst naar het Muntgebouw. Het is geopend alle werkdagen v.m. van 10-12 en n.m. van 2-4 uur. Hier zien we een gevolg van de distributie uit die tijd: 'Direct na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was de voorbode van de donkerste distributietijd al waarneembaar: een zich voor de winkels verdringende mensenmassa, die honger vreesde en tot hamsteren overging en die elke prijs wilde betalen omdat het hier om het leven ging, 'en al wat iemand heeft zal hij geven voor zijn leven'.

Steeds dieper werd het ingrijpen van de regering naarmate Nederland door maatregelen van de oorlogvoerende mogendheden meer en meer terechtkwam in de toestand van een belegerde, van de buitenwereld afgesloten vesting. Meer en meer werd de minister van Landbouw een 'voedselregelaar' die genoodzaakt was de rantsoenen steeds kleiner te maken, maar die er ten slotte toch in slaagde de productie en distributie zodanig in te richten dat Nederland, zij het op schamele wijze, in staat was zijn eigen behoefte aan voedsel te dekken.' De laatste aankondiging van het Levensmiddelenbedrijf komen we op 5 juli 1919 tegen.

Later komen we oproepen tegen om zich aan te melden voor Crescendo, wekelijks onderricht van 1 uur voor de Burgerwacht, keuring van honden op het plein. Kennelijk werd het Muntgebouw ook gebruikt als stemlokaal, want op 17 maart 1923 wordt in de Medemblicker gewag gemaakt van een wijziging in de aanwijzing van stemlokalen wegens de afbraak van het Muntgebouw!

De Medemblicker van 26 april 1924 komt met meer informatie. Het blijkt dat het Muntgebouw is afgekeurd wegens de bouwvallige staat. Echter het wegvallen van het Muntgebouw leidde tot grote problemen voor diverse verenigingen die het als vergaderen repetitieruimte gebruikten. Uiteindelijk besloot de gemeente op dezelfde plaats een gymnastieklokaal te laten neerzetten. Bij de opening waren aanwezig vertegenwoordigers van diverse scholen, turnvereniging O.S.S. en muziekvereniging Crescendo. Tot op heden is op Muntstraat 2 de gymzaal "De Munt" gevestigd.

Het eerste gedenkteken

Het initiatief voor het eerste gedenkteken aan de Medemblicker Munt is genomen door Wally Vreijzen. Vreijzen was een legendarisch ambtenaar in dienst van de gemeente Medemblik.

Hij was in 1961 door burgemeester Letschert weggehaald bij zijn toenmalige werkgever L.P.W. v.d. Zee om Medemblik te promoten. De burgermeester gaf hem als opdracht: 'Medemblik moet aan de weg timmeren, nieuwe bedrijven met veel arbeidsplaatsen moeten komen. Medemblik moet een watersportcentrum worden en het toerisme moet worden bevorderd'.¹

Vreijesen was al gepensioneerd, maar benaderde in 2009 of 2010 Jeipo Paardekooper met het idee om 'De Munt' te gedenken door het slaan van munten in een oude iep dat stond op een veldje tegenover de vroegere locatie ervan.² Ook OKV "Medenblik" is bij de totstandkoming van dit idee betrokken geweest.

Paardekooper was als voormalig timmerman bij Jachtwerf Jongert prima toegerust voor dit fijne handwerk; hij was er voorman bij het 'intimmeren' en maakt ook de boegbeelden van de jachten. Vreijesen en Paardekooper togen gezamenlijk naar wethouder Kasper Gutter van de gemeente en verkregen hiervoor toestemming. Paardekooper kreeg als dank op 1 juli 2010 een zeer fraai beeldje met inscriptie van de gemeente.

Vooraf tijdens een rondwandeling voor toeristen, met gidsen van de OKV, kon men alleen verwijzen naar het straatnaambordje Muntstraat en de betekenis vertellen. Met daarbij als vaste grap: 'Gelukkig hebben we de foto (van het gedenkteken) nog!'

Er moest echt een nieuw gedenkteken komen! Aan kunstenaar Peter Koelemeijer werd gevraagd een ontwerp te schetsen voor een monument. Hij komt met het volgende voorstel: 'Als uitgangspunt heb ik een 17e-eeuwse sleutel genomen. De sleutel van dit monument is ongeveer 150 cm. lang en ligt op de Belgisch hardsteen vloer, wijzend in de richting van het verdwenen muntgebouw, waarvan alleen nog een vervallen silhouet in de Belgisch hardsteen plavuizen vloer afgebeeld staat. Via de sleutel kijk je in de richting van waar het oude gebouw ooit gestaan heeft. Het silhouet van het muntgebouw is uitgestraald uit de Belgisch hardstenen plavuizen vloer, die iets boven het maaiveld uitsteekt..... De sleutel is gemaakt van een in vorm gefreesde zwarte granietplaat, met daarop de afbeeldingen van drie 17e-eeuwse munten gemonteerd op de achterzijde van ronde geslepen glasplaten.

Afb.6: Jeipo Paardekooper geeft uitleg aan een schoolklas (2009).

Helaas is de iep al vrij snel ten prooi gevallen aan de iepenziekte en in 2011 omgehaald.

Het nieuwe gedenkteken

Het omhalen van het eerste gedenkteken voor 'De Munt' werd als een groot gemis ervaren door bestuursleden Ad Gieling en Ton Pronk van OKV "Medenblik".

De munten hebben een doorsnede van ongeveer 21 cm. De jaartallen 1655 – 1781 zijn op de sleutel liggend uitgestraald. Het beginjaar dat er munt geslagen werd in Medemblik en het laatste jaar..... Op de gedenktegels staat een afbeelding gefreesd van een oude gravure van het muntgebouw.'

Afb.7: Onthulling van het Muntmonument op hoek Torenstraat-Breedstraat. V.l.n.r.: P. Koelemeijer, T. Pronk, A. Gieling en J. Paardekooper (2020).

Vervolgens is het plan voorgelegd aan de welstandscommissie van de gemeente Medemblik. Deze keurde het plan in eerste instantie af omdat het niet zou integreren met de omgeving. Echter met medewerking van de ambtenaar Wabo-vergunningen en een stedenbouwkundige is er een oplossing gevonden voor de inpassing van het monument.

Op zaterdag 20 april 2019 kon het projectplan 'Munt slaan in Medemblik in de periode 1655-1781' worden gepresenteerd. Wethouder H. Nederpelt van de gemeente Medemblik nam van voorzitter Ton Pronk, het eerste exemplaar in ontvangst en deelde mede dat de gemeente Medemblik dit, ook voor de toeristen mooie initiatief, wil steunen met een geldelijke bijdrage van €10.000,- en het leveren van de aangepaste groenvoorziening. Om de totale kosten bij elkaar te krijgen zijn daarnaast nog veel andere instanties, personen en het bedrijfsleven in Medemblik benaderd voor sponsoring.

Op 29 september 2020 kon dan eindelijk begonnen worden met de realisatie van het monument. Begonnen werd met grondwerken door de firma Terpstra Tuinen uit Medemblik. Op 30 september werd de fundering gelegd door de firma Harder Natuursteen uit Hoogkarspel. Vervolgens werd op 19 oktober de opbouw van het monument door Koelemeijer gerealiseerd, waarna op 1 november het straatwerk en de bomen en struiken door Terpstra werden aangebracht. Tenslotte werden op 12 november de sleutel met munten en de afbeeldingstegel aangebracht.

De betekenis van het munt slaan voor Medemblik en de ligging van het Munt gebouw in die periode is weergegeven in het bijgeplaatste publicatiebord.

Nu was het monument gereed en kon op 20 november worden onthuld door beeldhouwer J. Paardekooper en ontwerper P. Koelemeijer!

Sjaak Pronk
Medemblik, februari 2021

Geraadpleegde bronnen

Beeldbank Noord-Hollands Archief, Inventarisnummer NL-HlmNHA_359_048084_K
Gieling, A.: De muntslag te Medemblik, *Jaaruitgave 2011 Oudheidkundige Vereniging Medemblick*, Medemblik, 2011, 5-8.
Koelemeijer, P.: Munt 1655-1781, Nibbixwoud, 2018.
<https://www.westfriesarchief.nl/onderzoek/zoe-ken/kranten?mivast=136&mizig=91&mi-adt=136&milang=nl&misort=dt%7Casc&mif1=Medemblik&miview=ldt>
<https://www.medemblikactueel.nl/2017/05/02/een-groot-man-is-heen-gegaan-wally-vreijesen-maakte-medemblik-groot/>
[https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Gehamerde_munt resp. /Geschroefde munt.](https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Gehamerde_munt_resp./Geschroefde_munt)

Herkomst afbeeldingen:
Noord-Hollands Archief, Haarlem: 1.
Rein Bood, Medemblik: 2.
Jan Nijboer, Medemblik: 3.
Ad Gieling, Medemblik: 4, 5
Noordhollands Dagblad, 14-05-2019: 6.
Ton Gieling, Medemblik: 7.

- 1 Medemblik Actueel, 2 mei 2017
- 2 Mededeling dochter Jacqueline Mul-Paardekooper